



**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
Декан географічного факультету  
 /Іван КАЛИНИЧ/  
« 30 » червня 2022 року



**СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ**

Рівень вищої освіти	<b>перший (бакалаврський)</b>
Галузь знань	<b>01 Освіта/Педагогіка</b>
Спеціальність	<b>014 Середня освіта (Географія)</b>
Освітня програма	<b>Географія</b>
Статус дисципліни	<b>обов'язкова</b>
Мова навчання	<b>українська</b>

<b>Назва курсу</b>	Географічний практикум
<b>Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна</b>	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
<b>Галузь знань, шифр та назва спеціальності</b>	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта 014.07 Середня освіта (Географія)
<b>Викладачі курсу</b>	Лета Василь Васильович
<b>Профайл викладачів</b>	<a href="https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff">https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff</a>
<b>E-mail</b>	<a href="mailto:vasyl.leta@uzhnu.edu.ua">vasyl.leta@uzhnu.edu.ua</a> <a href="mailto:zhanna.korchynska@uzhnu.edu.ua">zhanna.korchynska@uzhnu.edu.ua</a>
<b>Сторінка курсу в Moodle</b>	<a href="https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6899">https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=6899</a>
<b>Мова викладання</b>	Українська
<b>Тривалість курсу</b>	3 кредити ЄКТС / 90 годин
<b>Обсяг курсу</b>	Кількість годин (денна ф.н.): 44 годин – аудиторні заняття (30 години лекційні, 14 годин практичні заняття); 46 годин – самостійна робота студента. Кількість годин (заочна ф.н.): 12 годин – аудиторні заняття (8 години лекційні, 4 годин практичні заняття); 78 годин – самостійна робота студента.
<b>Формат курсу</b>	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, семінарських занять, консультацій тощо.
<b>Анотація до курсу</b>	Курс «Географічний практикум» займає важливе місце у системі підготовки фахівця-географа, вчителя географії, оскільки є дисципліною, що допомагає формувати відповідний світогляд студента та надає йому знання, що стосуються теоретичних основ і практичних знань щодо розв'язування географічних задач. Основним завданням є отримання знань з методики розв'язування різних типів задач з географії, її вузьких галузей, дисциплін, з якими вже ознайомився або ознайомиться студент на 1-3 курсах навчання.
<b>Ключові слова</b>	Географія, методика навчання географії, прикладні завдання з географії, географічні задачі.

<p><b>Мета та цілі курсу</b></p>	<p>Метою навчальної дисципліни «<b>Географічний практикум</b>» є підготовка студентів до проведення самостійних наукових досліджень у сфері географії та раціонального природокористування; оволодіння методами дослідницької роботи і набуття необхідних практичних навичок для її проведення.</p> <p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:</p> <p><b>Загальні компетентності (ЗК):</b></p> <p>ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 4. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 11 Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).</p> <p><b>Фахові (спеціальні, предметні) компетентності (ФК):</b></p> <p>ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.</p> <p>ФК 2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.</p> <p>ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.</p> <p>ФК 4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).</p> <p>ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.</p> <p>ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.</p> <p>ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.</p> <p>ПК 7. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.</p>
<p><b>Пререквізити курсу</b></p>	<p>Передумовами вивчення навчальної дисципліни «<b>Географічний практикум</b>» є опанування низки навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП) впродовж 1-3 курсів навчання у ВНЗ, зокрема:</p> <p>ОК 8 Топографія з основами геодезії;</p> <p>ОК 9 Картографія і ГІС;</p> <p>ОК 10 Основи екології і екологія людини;</p> <p>ОК 14 Загальне землезнавство;</p> <p>ОК 15 Геологія загальна та історична;</p> <p>ОК 16 Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів;</p> <p>ОК 17 Метеорологія та кліматологія;</p> <p>ОК 18 Загальна гідрологія;</p> <p>ОК 19 Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену;</p> <p>ОК 20 Біогеографія;</p> <p>ОК 21 Ландшафтознавство;</p> <p>ОК 22 Фізична географія материків та океанів та методика її навчання;</p> <p>ОК 24 Основи суспільної географії;</p>

	ОК 25 Регіональна економічна і соціальна географія.	
<b>Очікуванні результати навчання</b>	Студент повинен знати та володіти методами географічних досліджень, а також застосовувати їх на уроках географії у ЗЗСО.	ПРН 3
	Знати теоретико-методологічні основи географічної науки, місце географії в системі наук, а також її зв'язки з іншими природничими та технічними науками.	ПРН 5
	Знати та використовувати сучасні методи та засоби навчання географії у закладах ЗЗСО, зокрема для формування предметних компетентностей учнів.	ПРН 8
	Студент має знати історію географічної науки, її еволюцію, а також систему методів сучасної географії, які повинен успішно застосовувати на практиці.	ПРН 13
	Розуміє специфіку об'єкта дослідження географічних наук на стику природничих, суспільних та технічних наук. Знає та може пояснити об'єктно-предметну основу сучасної географії. Володіє системою рівнів пізнання: емпіричним, теоретичним, методологічним, філософським. Може на доступному для учнів рівні розкрити підсистеми фізико-географічних та суспільно-географічних наук і критерії практики в географічних дослідженнях.	ПРН 18 ПРН 22
	Може пояснити роль географічної науки та прикладних завдань соціальної географії в оптимізації природного середовища.. Знає теоретико-методологічні основи прикладних географічних досліджень і вміє застосовувати їх з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство».	ПРН 23
<b>Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу</b>	<p>Словесні методи – лекція, бесіда, диспут.</p> <p>Наочні методи – виконання практичних робіт, усне опитування на практичних заняттях, ситуаційні завдання прикладного характеру, ілюстрації, демонстрації, презентації, реферати.</p> <p>Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності – контроль за самостійною роботою студентів.</p> <p>Інтегровані (універсальні) методи.</p> <p>Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності – поточне опитування, модульне контрольне опитування, підсумковий контроль.</p>	
<b>Необхідне обладнання</b>	<p>Вивчення навчальної дисципліни «<b>Географічний практикум</b>» передбачає використання географічних карт, навчальних атласів, ілюстрацій, схем, таблиць, довідників тощо, відповідно до теми заняття, а також сайту електронного навчання Moodle, низки освітніх порталів із електронним картографічним матеріалом (ArcGIS Online, Google Earth Pro), електронних каталогів бібліотек та ін. Для представлення деяких лекційних матеріалів та ін. передбачається використання мультимедійних проєкторів та екранів.</p>	

<p><b>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</b></p>	<p>Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу, який головню проводиться з метою оцінки результатів навчання студентів на визначених його етапах. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Географічний практикум» проводиться двічі на семестр, згідно з розкладом модульних контролів визначених навчальною частиною за робочими навчальними планами в межах годин, які відведені на практичні заняття. До виконання модульної роботи допускаються студенти, які виконали усі практичні роботи, що передбачені програмою дисципліни. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за виконання практичних робіт та самостійної роботи.</p> <p>Поточний контроль для змістового модуля № 1 включає виконання 3-х практичних робіт, за якісне виконання і захист яких можна максимально отримати 50 балів та написання модульної контрольної роботи для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 50 балів.</p> <p>Змістовий модуль № 2 включає виконання 3-х практичних робіт, за виконання і захист яких можна максимально отримати 50 балів та написання модульної контрольної роботи (три теоретичні питання) для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 50 балів.</p> <p>Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Студенти, які не були присутні (з поважних причин) також повинні скласти модульну контрольну роботу протягом двох тижнів.</p> <p>Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами підсумкового модульного контролю.</p> <p>Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна за змістом і структурою питань для підсумкового контролю. Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на екзамені отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з'ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання. Під час відповіді на питання враховується чіткість, логічність і послідовність викладу матеріалу, культура мовлення, уміння аналізувати, порівнювати, робити узагальнення та висновки. Критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.</p>
<p><b>Підсумковий контроль, форма</b></p>	<p>Екзамен у формі усної перевірки знань.</p>
<p><b>Зміст курсу</b></p>	<p><i>Модуль 1. Теорія та методологія географічної науки</i></p> <p>Тема 1. Розвиток географічних знань. Сучасні уявлення про об'єкт і предмет географії.</p> <p>Тема 2. Поняття про методологію науки.</p>

	<p>Тема 3. Наукове знання та його еволюція.  Тема 4. Наукові школи сучасної географії.  Тема 5. Місце географії в системі наук.  Тема 6. Система методів сучасної географії.  Тема 7. Екологізація географічної науки.  <i>Модуль 2. Прикладні аспекти географічної науки.</i>  Тема 8. Земельні ресурси України. Раціональне землекористування.  Тема 9. Повітряне середовище України. Метеорологічні та кліматологічні показники як складові дослідження довкілля.  Тема 10. Водні ресурси України та їх використання. Гідрологічні та гідроекологічні показники як складові дослідження довкілля.  Тема 11. Проблеми використання та охорони біологічного різноманіття.  Тема 12. Питання теорії соціально-географічних просторів, процесів і явищ.  Тема. 13. Прикладні завдання соціальної географії.  Тема 14. Нові напрями соціальної географії та їх об'єктно-предметна область.  Тема 15. Прикладні комплексні географічні дослідження.</p>
<p><b>Література для вивчення дисципліни</b></p>	<p style="text-align: center;"><b>Основна література:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Врублевська О.О., Катеруша Г.П. Прикладна кліматологія. Конспект Лекцій / О.О. Врублевська, Г.П. Катеруша. Дніпропетровськ: «Економіка», 2005. 131 с.</li> <li>2. Кліматологічна обробка метеорологічних величин для прикладної мети / Методичні вказівки з дисципліни “Прикладна кліматологія» / О.О. Врублевська, Г.П. Катеруша. Одеса: ОДЕКУ, 2002. 93 с.</li> <li>3. Дорогунцов С. І. Оптимізація природокористування. В 5-ти т. Т.1. Київ : Кондор, 2004. 291 с.</li> <li>4. Караїм О. А. Оптимізація природокористування : Методичні рекомендації до практичних робіт / Ольга Анатоліївна Караїм. – Луцьк : ВежаДрук, 2018. – 52 с. Режим доступу: <a href="https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/16068">https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/16068</a></li> <li>5. Мармоза А.Т. Практикум з статистики: Навчальний посібник. - К: Кондор, 2005. - 512 с.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Допоміжна література:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Методи обробки та аналізу гідрометеорологічної інформації / За ред. Гончарова Л.Д., Школьній Є.П. Одеса: Екологія, 2007. 464с.</li> <li>2. Практикум з сільськогосподарської метеорології / А.М. Польовий, Л.Ю. Божко, В.М. Ситов, О.С. Ярмольська. Одеса, 2002. 400 с.</li> <li>3. Шаблій О. Математичні методи в соціально-економічній географії - Навчальний посібник. Львів: Світ, 1994. 304 с.</li> <li>4. Грицевич В.С. Математичні методи в суспільній географії: навчальний посібник-практикум для самостійної роботи студентів / В.С. Грицевич, І.В.Ванда. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 96с.</li> <li>5. Грицевич В.С. Статистичні методи в суспільній географії: навчальний посібник-практикум для самостійної роботи студентів / В.С. Грицевич, Л.І.Котик. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 64с.</li> <li>6. Мармоза А.Т. Теорія статистики. К.: Центр учбової літератури, 2013. 592 с.</li> </ol>
<p><b>Інформаційні ресурси</b></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Державна служба статистики: <a href="http://www.ukrstat.gov.ua/">http://www.ukrstat.gov.ua/</a></li> <li>2. Географічні карти України: <a href="https://geomap.land.kiev.ua/">https://geomap.land.kiev.ua/</a></li> <li>3. Державний водний кадастр: <a href="http://geoportal.davr.gov.ua:81/">http://geoportal.davr.gov.ua:81/</a></li> <li>4. Моніторинг та екологічні оцінка водних ресурсів України: <a href="http://monitoring.davr.gov.ua/">http://monitoring.davr.gov.ua/</a></li> </ol>

<p><b>Питання для підсумкового контролю</b></p>	<p>5. Дані кліматичних умов: <a href="https://power.larc.nasa.gov/data-access-viewer/">https://power.larc.nasa.gov/data-access-viewer/</a></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Об'єкт і предмет дослідження географічної науки.</li> <li>2. Структура і завдання географії. Зв'язок географії з іншими науками.</li> <li>3. Методи науково-педагогічних досліджень в сучасній методиці викладання географії.</li> <li>4. Мета навчання географії в загальноосвітній школі. Мета і завдання окремих шкільних курсів географії.</li> <li>5. Становлення і розвиток шкільної географії та методики навчання географії.</li> <li>6. Історія розвитку географії та методики навчання географії.</li> <li>7. Сучасний етап розвитку методики навчання географії в Україні.</li> <li>8. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Природознавство».</li> <li>9. Компоненти процесу навчання географії.</li> <li>10. Принципи навчання географії. Класифікації принципів навчання географії.</li> <li>11. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії.</li> <li>12. Поняття «методи навчання». Класифікації методів навчання географії.</li> <li>13. Характеристика методів навчання за джерелом знань та характером навчально-пізнавальної діяльності учнів.</li> <li>14. Структура географічних знань. Емпіричні географічні знання.</li> <li>15. Методика формування географічних уявлень. Формування знання географічних фактів.</li> <li>16. Поняття як складова теоретичних географічних знань. Загальні та одиничні географічні поняття. Методика формування загальних понять.</li> <li>17. Шляхи та прийоми формування загальних понять. Етапи засвоєння загальних понять.</li> <li>18. Поняття як складова теоретичних географічних знань. Одиничні географічні поняття та методика їх формування.</li> <li>19. Поняття «уміння» і «навички». Система умінь, які формуються на уроках географії.</li> <li>20. Методика формування географічних умінь і навичок..</li> <li>21. Методика формування системи топографо-картографічних знань в процесі вивчення шкільних курсів географії.</li> <li>22. Формування системи геолого-геоморфологічних знань в процесі вивчення шкільних курсів географії.</li> <li>23. Формування знань про природні комплекси в процесі вивчення шкільних курсів географії.</li> <li>24. Формування системи кліматологічних знань в процесі вивчення шкільних курсів географії.</li> <li>25. Формування системи супільно-географічних знань в процесі вивчення шкільних курсів географії.</li> <li>26. Засоби навчання географії, їх функції та класифікація.</li> <li>27. Географічна карта як засіб навчання географії. Вимоги до шкільних настінних карт.</li> <li>28. Прийоми роботи з картою. Читання карти. Етапи формування уміння читати карту.</li> <li>29. Статистичні матеріали на уроках географії. Графіки та діаграми. Прийоми роботи зі статистичними матеріалами.</li> <li>30. Таблиці на уроках географії. Види таблиць. Прийоми роботи з таблицями.</li> <li>31. Схеми на уроках географії. Види схем. Методика формування</li> </ol>
---	--

- уміння працювати зі схемами. Методика використання логічних опорних схем (ЛОС) на уроках географії.
32. Планування навчальної роботи з географії та його види. Методика підготовки вчителя до уроку.
  33. Традиційні методи географічних досліджень (порівняльно-описовий, картографічний, історичний).
  34. Нові методи географічних досліджень: аерометоди, геофізичні, геохімічні.
  35. Найновіші методи географічних досліджень (космічні, математичні, моделювання).
  36. Зміст і завдання польових геологічних досліджень.
  37. Завдання польових геоморфологічних досліджень.
  38. Методи зйомки території, розкрийте їх суть.
  39. Значення геоморфологічних досліджень для ландшафтознавства.
  40. Мета і завдання мікрокліматичних спостережень. Програма мікрокліматичних спостережень.
  41. Способи організації мікрокліматичних досліджень. Обладнання опорної станції і види мікрокліматичних спостережень.
  42. Стаціонарна мікрокліматична зйомка. Підготовка до мікрокліматичних спостережень: зміст і форми робіт.
  43. Накресліть програму, завдання і значення гідрологічних досліджень.
  44. Загальну схему гідрологічних досліджень річки. Способи визначення швидкості течії річки.
  45. Завдання польових ґрунтових досліджень. Загальні (основні) і спеціальні методичні прийоми дослідження ґрунтів.
  46. Ландшафт і його морфологічні одиниці, як об'єкти польового дослідження.
  47. Польовий період комплексних фізико-географічних досліджень.
  48. Прикладні ландшафтні дослідження: зміст і завдання.
  49. Етапи прикладних ландшафтних досліджень (за А.Г.Ісаченко): інвентаризаційний, оціночний, прогнозний, рекомендаційний.
  50. Становлення ГІС-картографування.
  51. Місце соціальної географії в системі географічних наук.
  52. ГІС як засіб формування, збереження та оновлення географічної інформації.
  53. Генералізація на картах населення. Створення серій карт населення.
  54. Кліматичні (метеорологічні) спостереження на території України
  55. Дослідження гідрологічних об'єктів в Україні.
  56. Місце науки і техніки у культурі людства.
  57. Структура науки та її функції.
  58. Наукові поняття і способи їх утворення.
  59. Наука і наукове пізнання в середньовіччі.
  60. Специфіка і природа сучасної географічної науки.